

مثال: زبان l_9 و l_{10} چه رشته هائی را تولید می کنند.

$$l_9 = \{(a|b|c)^*, \Sigma = \{a, b, c\}\}$$

$$l_{10} = \{(a|bc)^*, \Sigma = \{a, b, c\}\}$$

حل: زبان l_9 ، Σ^* را تولید می کند ($l_9 = \Sigma^*$) و زبان l_{10} هر ترکیبی از a و bc ها را تولید می کند.

عبارات منظم (باقاعده):

1- اگر Σ الفبای مورد نظر باشد، هر عضو Σ یک عبارت منظم است

2- اگر α عبارت منظم باشد، α^* هم منظم است

3- اگر α و β عبارت های منظم باشند $\alpha\beta$ هم منظم است (عبارات منظم نسبت به عمل الفاق بسته اند)

4- اگر α و β عبارت های منظم باشند $(\alpha|\beta)$ هم منظم است

5- اگر l زبان منظمی باشد آنگاه $\bar{l}$ یعنی متمم زبان l ، هم منظم است

$$r = (a^*(a|b)^*)^*, \Sigma = \{a, b\}$$

مثال: عبارت روبرو منظم است یا نه؟

توضیح:

a عضو الفباء است پس منظم است به تویه به بند 2، a^* هم منظم است بنا به بند 3، $(a|b)$ هم منظم است پس $(a|b)^*$ هم منظم است و $(a|b)^*$ به آخر a^* ملحق شده است پس عبارت $a^*(a|b)^*$ منظم است پس بستار ستاره آن هم که همان عبارت r است منظم است.

زبان منظم: زبانی را منظم گویند اگر بتوان برای آن عبارت منظمی پیدا کرد.

مثال: ثابت کنید که زبان های زیر منظم اند (با پیدا کردن عبارات منظم)

$$l_1 = \{1, 01, 001, 0001, \dots\}, \Sigma = \{0, 1\}$$

حل: عبارت منظم (0^*1) تولید کننده زبان l_1 است.

$$l_2 = \{w \in \Sigma^* \mid \text{length}(w) = 2k, k \geq 0\}, \Sigma = \{a, b\}$$

حل: زبان بالائی منجر به تولید رشته هائی می شود که ترکیب های متلفی از 4 رشته ba, ab, bb, aa را دارا هستند، یعنی ما می توانیم هر رشته عضو زبان l را به رشته هائی با طول 2 به رشته هائی از رشته های گفته شده تجزیه کنیم حال می توانیم عبارت $(ab|ba|bb|aa)^*$ را که یک عبارت منظم است بنویسیم، بدیهی است که این عبارت منظم زبان را توصیف می کند. همچنین عبارت منظم $((a+b)(a+b))^*$ نیز همین زبان را تولید می کند.

مثال: ثابت کنید متمم زبان قبلی منظم است.

$$\bar{l} = \{w \in \Sigma^* \mid \text{length}(w) = 2k+1, k \in \mathbb{Z}^+\} \leftarrow (\bar{l} = \Sigma^* - l) \text{ می نویسیم}$$

واضح است که عبارت منظم $(ab|ba|bb|aa)^*(a|b)$ زبان $\bar{l}$ را تولید می کند

$$l = \{w \in \Sigma^* \mid \text{length}(w) = 3k, k \geq 0, \Sigma = \{a, b\}\}$$

مثال: ثابت کنید زبان l منظم است

حل: این زبان رشته هائی را از Σ^* شامل می شود که طولشان مضربی از سه

$$(aaa + aab + aba + abb + baa + bab + bbb + bba)^* = (\Sigma^3)^* = ((a+b)(a+b)(a+b))^* \text{ باشد.}$$

مثال: متمم زبان مثال قبل را بنویسید.

توضیح: متمم این زبان رشته هائی را شامل می شود، که آن رشته ها را به سه تائی هائی تجزیه کنیم نهایتا در آخر رشته یک کاراکتر و یا دو کاراکتر اضافه خواهد ماند پس می توانیم عبارت منظم مربوط به این زبان را به شکل $(\Sigma^2 | \Sigma)(\Sigma^3)^*$ بنویسیم

□ کلا می توان گفت زبان هائی که با این تعریف توصیف می شوند یعنی زبان هائی که شامل رشته هائی هستند که روی الفبای (a, b) طولشان مضرب n است منظم اند.

□ در حالت کلی متمم زبان هائی که رشته هائی به طول مضرب n دارند، به شکل زیر است.

$$(\Sigma^n)^*(\Sigma | \Sigma^2 | \Sigma^3 | \dots | \Sigma^{n-1})$$

مثال: ثابت کنید که زبان l منظم است.

$$l = \{w \in \Sigma^* \mid n_{(b)}(w) = 2\}, \Sigma = \{a, b, c\}$$

این زبان رشته هائی از Σ^* را شامل می شود که فقط و فقط دو حرف b دارند

$$(a|c)^*b(a|c)^*b(a|c)^*$$

مثال: ثابت کنید که زبان l منظم است.

$$l = \{w \in \Sigma^* \mid n_{(b)}(w) + n_{(c)}(w) = 3\}, \Sigma = \{a, b, c\}$$

این زبان رشته هائی از Σ^* را شامل می شود که تعداد تکرار b ها و c ها مجموعا در آن برابر 3 باشد.

$$a^*(b+c)a^*(b+c)a^*(b+c)a^*$$

مثال: ثابت کنید که زبان l منظم است

$$l = \{w \in \Sigma^* \mid 200 \leq w \leq 700\}, \Sigma = \{0, 1, 2, \dots, 9\}$$

جواب. $(700) | (\Sigma^2)(2+3+4+5+6)$

1- یک عبارت منظم برای زبان $l = \{a^n b^m \mid n \geq 1, m \geq 1, nm \geq 3\}$ بنویسید

$$l = a^*abbbb^* + a^*aaabb^* + a^*aabbb^*$$

2- عبارت منظمی بنویسید که شامل رشته ای از صفر ها و یک ها هستند و با یک شروع می شوند و شامل دو صفر متوالی نیستند.

$$(1+10)^*$$

3- عبارات منظم برای زبان های زیر، روی $\Sigma = \{a, b\}$ بنویسید

$$l_1 = \{w \in \Sigma^* \mid n_a(w) \bmod 3 = 0\}$$

$$l_2 = \{w \in \Sigma^* \mid n_a(w) \bmod 5 > 0\}$$

$$l_2 = (b^*ab^*ab^*ab^*ab^*)(b^*(a+\lambda)b^*(a+\lambda)b^*(a+\lambda)b^*ab^*) \quad \text{و} \quad l_1 = (b^*ab^*ab^*ab^*)^*$$

4- یک توصیف ساده از زبان $l = ((aa)^*b(aa)^* + a(aa)^*ba(aa)^*)$ ارائه کنید.

حل: تمام رشته هائی از a و b که شامل فقط یک b و تعداد a در آن زوج باشد.

5- یک عبارت منظم برای مجموعه $\{a^n b^m \mid n+m = \text{زوج}\}$ بنویسید.

$$\text{حل: } (aa)^*(ab+\lambda)(bb)^* \quad \text{یا} \quad (aa)^*a(bb)^*b + (aa)^*(bb)^*$$

6- یک عبارت منظم برای زبان $l = \{ab^n w \mid n \geq 3, w \in (a|b)^+\}$

$$\text{حل: } abbbb^*(a+b)^+$$

پایان جلسه دوم